

Kaalslag, maar ook cultuuromslag

De kunstenaars anno 2015 knopen de eindjes aan elkaar, zijn inventief in het steeds opnieuw vinden van inkomsten, hebben doorgaans een gemengde beroepspraktijk waardoor zij niet alleen hun inkomstenbronnen maar ook hun risico's spreiden, maken lange dagen en leven sober. Dit blijkt uit de interviews met kunstenaars uit geheel verschillende disciplines voor *Boekman 103*. Dit nummer laat bovendien zien dat het kunstklimaat erodeert. In de afgelopen jaren is de orderportefeuille van de meeste architectenbureaus danig geslonken, waardoor de geldstroom is opgedroogd. Massaaf ontslag van architecten was het gevolg. Maar terwijl de architectuursector weer aantrekt, zijn nu de amateurkunsten en cultuureducatie aan de beurt. Aan de lopende band worden de centra voor de kunsten opgeheven en de kunst-docenten op straat gezet. Daarnaast gaan theaters failliet en kunnen de optredende podiumkunstenaars niet uitbetalen. De economische crisis en overheidsbezuinigingen in de cultuursector zijn voor een belangrijk deel debet aan de kaalslag, een ontwikkeling die, zo blijkt uit de verhalen van de kunstenaars, diep ingrijpt op hun persoonlijk leven.

In 2013 kregen de in 2011 door staatssecretaris Zijlstra aangekondigde bezuinigingen van 200 miljoen euro op kunsten en erfgoed hun beslag. Op kunsten werd in 2013 ten opzichte van 2011 24 procent bezuinigd, op erfgoed 17 procent. Voor 2014 en 2015 ligt het totaal begrote bedrag van de rijksoverheid, geheel onverwacht, hoger dan in 2013. Berenschot becijferde voor *Boekman 103* ook de bestedingen van de provincies en kwam tot de conclusie dat zij in 2015 gemiddeld 40 procent op de kunsten bezuinigen, vooral op kunstencentra en muziekscholen, en

21 procent op letteren, met name op bibliotheken. De uitgaven voor erfgoed bleven ten opzichte van 2011 nagenoeg gelijk.

Als gevolg van de bezuinigingen is de financiering van de cultuursector aan het veranderen. Instellingen zetten meer in op eigen inkomsten, maar de private sector, zoals sponsors en particuliere fondsen, is momenteel niet in staat, noch bereid de financiële rol van de verschillende overheden over te nemen, ondanks zijn verhoogde bijdragen aan de cultuursector. Toch gloort er hoop. Er is in de afgelopen jaren een fundamenteel andere wind gaan waaien: iedereen is afhankelijk geworden van elkaar en investeert in samenwerking. Private fondsen ontwikkelen, vaak samen met culturele instellingen, overheden of met elkaar, nieuwe initiatieven en functioneren zo als *game changer*. Partijen die niet eerder met elkaar overlegden, zoals binnen het sterk versnipperde veld van de cultuurparticipatie, vormen nu netwerken en stemmen activiteiten op elkaar af. Lagere overheden zetten naast of in plaats van subsidie steeds vaker menskracht in om mee te denken over oplossingen in de sector en ze te faciliteren. En de kunstenaars? Hun drive maakt dat ze plezier houden in hun werk en ze door kunnen gaan, vol ambitie. Naast kaalslag toch ook een cultuuromslag. •

Dit nummer is tot stand gekomen in samenwerking met Bureau Berenschot en de Werkgroep Filantropische Studies aan de Vrije Universiteit Amsterdam.